

Republica Moldova
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE

DE INADMISIBILITATE

a sesizării nr. 217g/2023

privind excepția de neconstituționalitate a prevederilor
articolului 109 alin. (4) din Codul penal
(în redactarea anterioară Legii nr. 316 din 17 noiembrie 2022)

*(interzicerea împăcării părților în procesul penal,
dacă victimele sunt minore)*

CHIȘINĂU

14 noiembrie 2023

Curtea Constituțională, judecând în componența:

nei Domnica MANOLE, *Președinte*,
dlui Nicolae ROȘCA,
nei Liuba ȘOVA,
dlui Serghei ȚURCAN,
dlui Vladimir ȚURCAN, *judecători*,
cu participarea nei Sorina Munteanu, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizarea înregistrată la 6 octombrie 2023,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând la 14 noiembrie 2023, în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a articolului 109 alin. (4) din Codul penal (în redactarea anterioară Legii nr. 316 din 17 noiembrie 2022), ridicată de dl avocat Vladislav Berezovschi, în interesele dlui A.S., inculpat în dosarul nr. 1-48/2022, pendinte la Judecătoria Cimișlia, sediul central.

2. Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a fost trimisă la Curtea Constituțională de doamna judecător Maria Ganganu din cadrul Judecătoriei Cimișlia, pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

ÎN FAPT

A. Circumstanțele litigiului principal

3. Așa cum au fost formulate de autorul excepției, circumstanțele litigiului principal pot fi rezumate după cum urmează:

4. La 30 septembrie 2019 a fost declanșată urmărirea penală în baza indicilor prevăzuți de articolul 172 alin. (2) lit. b) și c) din Codul penal împotriva minorilor A.S. și S.J., pentru comiterea unor acțiuni violente cu caracter sexual asupra unei victime minore. Prin ordonanța unui procuror din 15 decembrie 2021, s-a dispus încetarea urmării penale în privința învinuiților, dată fiind împăcarea părților și clasarea cauzei penale pe baza articolului 109 alin. (1) din Codul penal.

5. Ulterior, prin ordonanța procurorului-șef al Procuraturii teritoriale Cimișlia din 18 ianuarie 2022, s-a dispus anularea ordonanței din 15 decembrie 2021 și reluarea urmării penale în acea cauză, pe motiv că prevederile articolului 109 alin. (4) din Codul penal nu permit împăcarea pentru infracțiunea care ar fi fost comisă.

6. În procesul examinării cauzei în instanța de judecată, dl avocat Vladislav Berezovschi a ridicat, în interesele dlui A.S., excepția de neconstituționalitate a articolului 109 alin. (4) din Codul penal (în redactarea anterioară Legii nr. 316 din 17 noiembrie 2022).

7. Printr-o încheiere din 11 septembrie 2023, doamna judecător Maria Ganganu a admis ridicarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor articolului 109 alin. (4) din Codul penal (în redactarea anterioară Legii nr. 316 din 17 noiembrie 2022) și a trimis sesizarea la Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

B. Legislația pertinentă

8. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 49

Protecția familiei și a copiilor orfani

„[...]

(2) Statul ocrotește maternitatea, copiii și tinerii, stimulând dezvoltarea instituțiilor necesare.

[...]”

Articolul 50

Ocrotirea mamei, copiilor și a tinerilor

„[...]

(2) Copiii și tinerii se bucură de un regim special de asistență în realizarea drepturilor lor.

[...]”

9. Prevederile relevante ale Codului penal al Republicii Moldova nr. 985 din 18 aprilie 2002 sunt următoarele:

Articolul 2

Scopul legii penale

„(1) Legea penală apără, împotriva infracțiunilor, persoana, drepturile și libertățile acesteia, proprietatea, mediul înconjurător, orânduirea constituțională, suveranitatea, independența și integritatea teritorială a Republicii Moldova, pacea și securitatea omenirii, precum și întreaga ordine de drept.

(2) Legea penală are, de asemenea, drept scop prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni.”

Articolul 109

Împăcarea

„(1) Împăcarea este actul de înlăturare a răspunderii penale pentru o infracțiune ușoară sau mai puțin gravă, iar în cazul minorilor, și pentru o infracțiune gravă, infracțiuni prevăzute la capitolele II–VI din Partea specială, la art. 264 alin.(1) din Partea specială, precum și în cazurile prevăzute de procedura penală, dacă persoana nu are antecedente penale pentru infracțiuni similare comise cu intenție sau dacă în privința sa nu a mai fost dispusă încetarea procesului penal, ca rezultat al împăcării, pentru infracțiuni similare comise cu intenție în ultimii cinci ani.

[...]

(4) Împăcarea nu se aplică în cazul persoanelor care au săvârșit asupra minorilor infracțiuni prevăzute la art.171–175¹, 201, 206, 208, 208¹ și 208².”

[Art. 109 alin. (1) și (4) în redactarea anterioară Legii nr. 316 din 17 noiembrie 2022, în vigoare din 9 ianuarie 2023]"

Articolul 109 Împăcarea

„(1) Împăcarea este actul de înlăturare a răspunderii penale pentru infracțiuni ușoare sau mai puțin grave, prevăzute la capitolele II–III, V–VI și la art.264 alin.(1) din Partea specială, precum și în cazurile prevăzute de procedura penală, dacă persoana nu are antecedente penale pentru infracțiuni similare comise cu intenție sau dacă în privința ei nu a mai fost dispusă încetarea procesului penal, ca urmare a împăcării, pentru infracțiuni similare comise cu intenție în ultimii cinci ani. În cazul minorilor, împăcarea părților poate fi aplicată și pentru infracțiuni ușoare sau mai puțin grave, prevăzute la capitolul IV din Partea specială, precum și pentru infracțiuni grave, prevăzute la capitolele II–III și V–VI din Partea specială.

[...]

(4) Împăcarea nu se aplică în cazul persoanelor care au săvârșit asupra minorilor infracțiunile prevăzute la art.171–175¹, cu excepția infracțiunilor ușoare sau mai puțin grave, dacă acestea au fost săvârșite de către minori, sau în cazul infracțiunilor săvârșite asupra minorilor prevăzute la art.201, 206, 208, 208¹ și 208².”

[Art. 109 alin. (1) și (4) în redactarea Legii nr. 316 din 17 noiembrie 2022, în vigoare din 9 ianuarie 2023]"

ÎN DREPT

A. Argumentele autorului excepției de neconstituționalitate

10. Autorul excepției susține că norma contestată, care interzice împăcarea persoanelor care au comis infracțiuni împotriva unor victime minore, creează premise pentru aplicarea legii penale în defavoarea minorilor care au săvârșit asemenea infracțiuni și le îngreădește dreptul la un regim special de asistență în realizarea drepturilor lor, în conformitate cu articolul 50 alineatul (2) din Constituție.

11. Autorul sesizării menționează că actele internaționale cu privire la drepturile copiilor garantează interesul suprem al copilului față de alte interese, inclusiv față de interesele statului. Autorul consideră că minorii care comit infracțiuni fac parte dintr-o categorie vulnerabilă, iar autoritățile statului trebuie să-i protejeze în acest sens.

12. Autorul afirmă că garanțiile prevăzute de legea penală pentru minorii care au săvârșit infracțiuni (reducerea pedepsei, liberarea de răspundere penală sau de pedeapsă, încetarea urmăririi penale în cazurile împăcării cu victima ș.a.) demonstrează faptul că aceștia trebuie să fie sancționați în mod diferit față de persoanele care au atins majoratul. Autorul sesizării consideră că este necesară permiterea împăcării minorilor cu victimele lor minore, dată fiind vârsta și nivelul similar de dezvoltare fizică și psihică.

13. Autorul subliniază că minorii care sunt subiecți ai infracțiunilor sunt deosebit de vulnerabili, iar stabilirea unor condiții mai favorabile de aplicare a legii penale împiedică recidiva în rândul infractorilor minori și urmărește reabilitarea și integrarea acestora în societate.

14. Autorul sesizării consideră că prevederile contestate le interzic doar persoanelor majore care au comis infracțiunile enumerate să se împace cu victimele lor. Din aceste motive, autorul excepției susține că norma contestată, așa cum este formulată în Codul penal, permite aplicarea eronată a acesteia de către organul de urmărire penală și de instanța de judecată și trebuie declarată neconstituțională.

15. În concluzie, autorul excepției susține că prevederile contestate de la articolul 109 alineatul (4) din Codul penal contravin articolelor 4, 8, 49 alineatul (2) și 50 alineatul (2) din Constituție.

B. Aprecierea Curții

16. Examinând admisibilitatea sesizării privind excepția de neconstituționalitate, Curtea constată următoarele.

17. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a unor prevederi din Codul penal, ține de competența Curții Constituționale.

18. Curtea observă că excepția de neconstituționalitate a fost ridicată de avocatul inculpatului într-o cauză penală care se află la etapa examinării judiciare în fond. Astfel, sesizarea este formulată de către subiectul căruia i s-a conferit acest drept, pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție, așa cum a fost interpretat acesta prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016.

19. Obiectul excepției de neconstituționalitate îl constituie prevederile articolului 109 alineatul (4) din Codul penal, în redactarea de până la 17 noiembrie 2022, care interzic împăcarea în cazul persoanelor care au comis unele categorii de infracțiuni în privința victimelor minore. Curtea reține că prevederile contestate nu au făcut anterior obiect al controlului de constituționalitate din perspectiva criticilor invocate de autorul sesizării.

20. Curtea notează că o altă condiție pentru admisibilitatea excepției de neconstituționalitate o reprezintă aplicabilitatea prevederilor contestate în cauza în care a fost ridicată excepția (a se vedea punctul 1 din dispozitivul HCC nr. 2 din 9 februarie 2016). Norma contestată trebuie să fie aplicabilă în soluționarea cauzei aflate pe rolul instanței de judecată (a se vedea DCC nr. 18 din 9 februarie 2021, § 22). Curtea observă că excepția a fost ridicată într-o cauză penală în care părțile au dorit să ajungă la împăcare. Prin urmare, Curtea admite că norma contestată ar putea fi aplicată în această cauză.

21. Autorul sesizării susține că dispozițiile contestate contravin articolelor 4 (*drepturile și libertățile omului*), 8 (*respectarea dreptului internațional și a tratatelor internaționale*), 49 (*protecția familiei și a copiilor orfani*) și 50 (*ocrotirea mamei, copiilor și a tinerilor*) din Constituție.

22. În jurisprudența sa, Curtea a notat că articolele 4 și 8 din Constituție comportă un caracter general și reprezintă imperative care stau la baza tuturor reglementărilor. Aceste norme nu pot fi invocate de sine stătător, ci numai în coroborare cu o altă prevedere din Constituție, care trebuie să fie aplicabilă (DCC nr. 56 din 19 aprilie 2022, § 25; DCC nr.90 din 25 iulie 2023, § 19).

23. Cu privire la incidența articolelor 49 alin. (2) și 50 alin. (2) din Constituție, Curtea reține că obligația statului de a proteja categoriile de persoane vulnerabile prin stabilirea unui regim special de asistență nu

echivalează cu un drept fundamental al acestora. Aceste prevederi constituționale stabilesc mai curând un obiectiv al autorităților care poate fi avut în vedere la examinarea constituționalității unei legi care îi vizează pe copii și pe tineri dacă se constată incidența unui drept fundamental (a se vedea DCC nr. 70 din 26 mai 2022, § 18).

24. Totodată, Curtea reiterează că politica penală a statului reprezintă o chestiune rezervată Parlamentului (art. 72 alin. (3) lit. n) din Constituție). În acest sens, Parlamentul se bucură de o anumită marjă discreționară la elaborarea politicii penale naționale, în particular atunci când decide dacă o conduită trebuie incriminată sau dacă unele fapte trebuie sancționate penal (a se vedea DCC nr. 159 din 24 noiembrie 2022, § 82).

25. Analizând argumentele autorului sesizării în ansamblu, Curtea reține următoarele.

26. Codul penal prevede la articolul 109 alineatul (1) înlăturarea prin împăcare a răspunderii penale pentru o infracțiune ușoară sau mai puțin gravă, iar în cazul minorilor și pentru o infracțiune gravă, pentru anumite infracțiuni prevăzute de Codul penal, în cazul îndeplinirii cumulative a unor condiții. În cazul unor infracțiuni comise împotriva minorilor, așa cum prevede norma contestată de la alineatul (4) al aceluiași articol, împăcarea nu poate avea loc. Astfel, Curtea reține că norma contestată vizează o singură categorie de persoane vulnerabile protejată, *i.e.* victimele minore ale infracțiunilor.

27. Curtea observă că infracțiunile prevăzute în norma contestată fac parte din categoriile de infracțiuni privind viața sexuală, împotriva familiei și a minorilor. În acest sens, Curtea reține că interdicția de împăcare stabilită de legislator în aceste cazuri este justificată datorită caracterului deosebit de vulnerabil al victimelor minore și vizează incapacitatea acestora de a-și manifesta liber acordul și de a conștientiza efectele împăcării în asemenea cazuri.

28. Prin urmare, prin interdicția impusă de legislator, scopul legitim urmărit constituie instituirea unui nivel mai înalt de protecție a victimelor minore ale infracțiunilor, care prevalează în aceste cazuri față de alte interese legitime urmărite de legea penală. Astfel, Curtea conchide că norma contestată nu ridică probleme de constituționalitate din perspectiva proporționalității abstracte a interdicției de împăcare prevăzute pentru infracțiunea comisă și se încadrează în marja discreționară a Parlamentului de elaborare a politicii penale.

29. Cu privire la argumentele invocate în excepție potrivit cărora legea penală garantează, în alte situații, posibilitatea liberării de răspundere penală a minorilor în cazul săvârșirii unor infracțiuni, inclusiv a unor infracțiuni grave, Curtea conchide că această problemă ține de interpretarea și aplicarea legii penale în fiecare caz particular și reprezintă competența instanțelor judecătorești, nu a Curții Constituționale.

30. Prin urmare, Curtea constată că sesizarea privind excepția de neconstituționalitate este inadmisibilă și nu poate fi acceptată pentru examinare în fond.

Din aceste motive, pe baza articolelor 135 alin. (1) literele a) și g), 140 alin. (2) din Constituție, 26 alin. (1) din Legea cu privire la Curtea

Constituțională, 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibilă* sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a articolului 109 alin. (4) din Codul penal, în redactarea anterioară Legii nr. 316 din 17 noiembrie 2022, ridicată de dl avocat Vladislav Berezovschi, în interesele dlui A.S., inculpat în dosarul nr. 1-48/2022, pendinte la Judecătoria Cimișlia, sediul central.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Domnica MANOLE

*Chișinău, 14 noiembrie 2023
DCC nr. 156
Dosarul nr. 217g/2023*